

مقدمه‌ای بر پژوهش عملیاتی

An Introduction to Action Research

محسن رضائیان^۱

M.Rezaeian

کرت لوین (۱۹۴۷-۱۸۹۰) Kurt Lewin را بنیانگذار پژوهش عملیاتی Action Research می‌داند. کاربردی که وی از پژوهش عملیاتی در نظر داشت عبارت بود از: پاسخ‌گویی به یک مسأله اجتماعی که با مشارکت فعال گروهی از مردم در یک فرآیند یادگیری، به منظور حمایت از تغییرات در نظام اجتماعی آنها و با استفاده از ابزار پژوهش صورت می‌پذیرد [۱]. از همین‌رو، پژوهش عملیاتی به طور سنتی به عنوان رویکردی به پژوهش در نظر گرفته می‌شود که بر پایه حل مسأله و بر اساس رابطه یک موکل (Client) و یک پژوهش‌گر (Researcher) با هدف حل مسأله و تولید دانش مشارکتی رخ می‌دهد. بنابراین، ایده کلیدی پژوهش عملیاتی به کارگیری رویکرد علمی برای مطالعه و پیدا نمودن راه حل برای مسائل اجتماعی و سازمانی می‌باشد که با مشارکت فعال کسانی که این مشکلات را تجربه کرده‌اند، رخ می‌دهد [۲].

برای پژوهش عملیاتی، مفاهیم دیگری از جمله پژوهش عملیاتی مشارکتی (Participatory action research)، پژوهش مشارکتی (Participatory research) و پژوهش جامعه مدار مشارکتی (Research community-based participatory) هم در نظر گرفته می‌شود [۲]. معانی که از هر یک از مفاهیم فوق برداشت می‌شود بسته به نوع مشارکت افراد جامعه در یک پژوهش عملیاتی دارد. برای مثال، در پژوهش عملیاتی مشارکتی، افراد شرکت کننده در مطالعه، خودشان مسئولیت انجام پژوهش را بر عهده می‌گیرند [۱]. در پژوهش عملیاتی به دو ایده توسعه و تغییر بر اساس آموزش به طور همزمان پرداخته می‌شود. از همین‌رو، پژوهش عملیاتی با سایر روش‌های پژوهشی متفاوت می‌باشد. بنابراین، در نظام‌های سلامت و برای رفع مشکلات موجود می‌توان از پژوهش‌های عملیاتی بهره‌ی فراوانی برد [۲].

۱- استاد گروه آموزشی اپیدمیولوژی و آمار زیستی، دانشکده پزشکی، مرکز تحقیقات محیط کار، دانشگاه علوم پزشکی رفسنجان، رفسنجان، ایران
تلفن: ۰۳۴-۳۱۳۱۵۱۲۳، دورنگار: ۰۳۴-۳۱۳۱۵۱۲۳، پست الکترونیکی: moeygmr2@yahoo.co.uk، ارکید: 0000-0003-3070-0166

برای مثال، در یک مطالعه با روش پژوهش عملیاتی مشارکتی، محققین دانشگاهی دو مامای جوان بومی را در جنوب شرقی کوئینزلند Queensland استرالیا به عنوان همکار پژوهشگر آموزش دادند. هدف از انجام این مطالعه، بهبود شرایط مادران باردار و نوزادان آنها در میان بومیان استرالیایی ساکن در منطقه بود. نتایج این مطالعه در شش ماهه اول نشان می‌دهد که دو مامای جوان آموزش دیده موفق شده‌اند که تغییرات مثبتی را در مراقبت‌های دوران بارداری منطقه تحت پوشش خود ایجاد نمایند. این همه به خاطر آن بود که دو مامای جوان موفق شده بودند تا با برقراری ارتباط مؤثر با بومیان به مسائل و مشکلات آنها در بارداری و پس از آن پی برده و سپس بر پایه دانش ایجاد شده، نسبت به رفع مشکلات موجود تا جای ممکن اقدام نمایند [۳].

References

- [1] Hegney DG, Francis K. Action research: changing nursing practice. *Nurs Stand* 2015; 3; 29(40): 36-41.
- [2] Nørgaard LS, Sørensen EW. Action research methodology in clinical pharmacy: how to involve and change. *Int J Clin Pharm* 2016; 38(3): 739-45.
- [3] Hickey SD, Maidment SJ, Heinemann KM, Roe YL, Kildea SV. Participatory action research opens doors: Mentoring Indigenous researchers to improve midwifery in urban Australia. *Women Birth* 2018; 31(4): 263-268.